

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

ԹԻՒՐԻԱՏԱ ԷՖԲԵՍՐ ԱՄՄԻ ՎԷ
ՂԱԶԼԻԱԼԱՐ

Ինքնակրթութիւնը զարգեցնող
տա արդէն տեղի ունեցող իւր
տեղի պէտք ունի օգտուելու տուր :

Մէտէնի մէտալիքէրտէ Էֆքերարը
ամմէ, ի հոստուէ կէթիւրէն ունեւորար
թիւրքիտա աւալ եօգ տըր : Էֆքո-
պատա Էննաֆ թագըմը, հէյեթի
միլլէթտէ պիր մէվգըր մախոուս թու-
թալը, Էֆքերարը ամմէ զուհուրա կէ-
միշ տիր : Պու հալի թաստիք իթմէք
իւնի, թարիխլէրտէ միւնտէրիւն օլան
էսքի զէմանլարա մարաճաթ իթմէք
լաղըմ տէյիլ տիր : Գուվլէյի իճրաի-
եհնին, զատէկիւն իլէ րուհայան թա-
գըմը եհտիւնտէն չըգտողը զէմանա գա-
տար, Էհայիլէ, տուլիուսուզ վէ քէօր
քէօրիւնէ իթաթ իտիճի պիր ճէմի-
եհթ նազարը իլէ պաղլըպ, գատէր
իթթիլտուճնա, քէնտիլիին մաֆէյ-
գիւտէ պուլունանլարա իթաթ իտէ-
ճէք զանն օլունուր իտի : Հալ պու քի-
պուրտա, Էֆքոպատա օլտուղու կի-
պի, Էննաֆ թագըմը եօգ տըր, իմտի,
պիղտէ, Էֆքերարը ամմէնին, հէնուզ
զուհուր իթմիշ օլմամասը թէաճնապ
օլունանապ պիր շէյ տէյիլ տիր : Մէ-
մալիքի մահուտէ Էհալիլիին Էֆքերա-
րը, իթիգատաթը տիւնիլ իլէ հիւքիւ-
մէթին իտարէսի թահթընտա տըր :
Մէմէքէթին իշպու բօլիթիգաճա վէ
միլլէթմէ հալինտէ, զաղէթալարըն թէ-
սատիւֆ իտէճէյի միւշըլլաթըն բէք
չօգ օլաճաղը, Գօլայճա քէշֆ օլունուր
թիւրքիտա մուհարրիլէր, ետլը-
նըպ, հիւքիւմէթ վէ մէքհէպ իլէ տօղ-
լուտան տօղլու միւնտիպէթի պուլուն-
աճաւան սըրֆ միլլէթմէ մատաէլէրտէն
պահա իտէպիլիպ, պիւնաճնա ալէյհ
իհթիլաթա բիպէթ թթմէքտէ վէ միլ-
լէթմէ մատաէլէրտէ պիլէ, Էֆքերա-
րընը թէմամիլլէ եաղաճամաղ տա
տըրլար :

Թիւրքիա վէ րուսիա կիպի, հիւ-
քիւմէթի մուլլաղա իտարէսի թահ-
թընտա պուլունան մէմէքէթլէրտէ,
զաղէթալարըն սէրպէսթիլի զայէթիլ
մահտուտ վէ պէլիտէ խէնալի տիր :
Մէմալիքի մահուտէ Էհալիլի, միւն-
լարա նաֆուստան իպարէթ օլտուղու
հալտէ, մուհարրիլ օլապիլէն բէք աղ
տըր, հէյէ, զաղէթաճըլըգ իտէպիլիլը
ատաճար տահա նատիր տիր :

Պու սէպէպլէ, զաղէթա վասթաթ
իլէ, ումուսուն մէնֆաթընա ալիս
օլան պիր մէսէլէ իւզէրինէ Էքսէրիե-
թի արա հուսուլի, տիմէյէլիւ միւմ-
քիւնիպ, ֆաղաթ զայէթ կիւճ տիր,
պուստան գաթիլնաղար, միւսթէլիֆ
լիսանլարըն չօղլուղու, Էֆքերարըն
ինթիլարընա միւլի օլմաղտա տըր : Պու
հալ մէյտանտա օլտուղա, նէ սէպէ-
պէ մէպիլի, Էհվէլըի հիւքիւմէթ հէյ-
եթլէրի, պիր մաթպուաթ գանունու
վաղ իթտիլէր, վէ նիլին սօնրատան,
զաղէթալարը Էօրֆէն պիլա մահաքէմէ
գաղաթըլտը, պուրասընա աղըլ իրտի-
քէմէքէթտէյիլ :

Ղաղէթալար հաղգընտա ճայիլ կէ-
րիլէն միւճաղաթ, հիւքիւմէթին մաղ-
սէտիլին աղսի պիր նէթիճէ հասըլ ի-
տէնօր : Ղաղէթալարըն, մուղաւտտէմ-
լէրի, Էհալիլ իւզէրինէ թէհասիլի օլ-
մատղը հալտէ, սօնրալարը, հիւքիւ-
մէթ իլին գօրղուճ պիր շէյ կիպի օլ-
մուշ վէ զաղէթալարա զիւնտէսիլլէ
տիղգաթ օլունանա պաշլամը տըր :
Պու սէպէպլէ, զաղէթալար իլէ հիւ-
քիւմէթ մէմուրլարը պէյիլինտէ տալիմի

պիր գաղղա վաղը օլուպ, պուլար պիր
թարաֆտան զաղէթալարը գաղաթ-
տըլարը հալտէ, զաղէթալար իսէ
քէնտիլէրինի գաղաթան մէմուրլար
հիւքիւմէթտէն տիւշտիւքտէյէտիտէն
օնլարա գաղղը եաղմաղտա տըրլար :

Իշթէ, Ալի բաշանըն կիւնիւնտէ գա-
ղէթալար հաղգընտա իհտա օլունան
ուսուլըն սէմէրէսի պուլունան իպարէթ
օլմուշ տուր :

Ղաղէթալար հաղգընտա իճրա օլու-
նան հարէքէթի քէյֆիլէնէ մուղա-
պէլէթէն զաղէթալար տալի, ֆուր-
սաթ պուլտուղարը հալտէ, մէմուրի-
նի հիւքիւմէթ ալէյիլինտէ հարէքէթի
քէյֆիլէնտէ պուլունուեօրլար :

Չանն իտէրիգ քի սլու հալէ պիր
նէթմէ վիլլիլմէք զէմանը կէշմէմիշ տիր :
Տէվլէթ, շարգտա պուլունան զաղէ-
թալարըն հալինի տէրքիլ իտէրէք,
Էհալիլին թաղաղըն տէրէճէսիլէ
կէօրէ, պիր մաթպուաթ նիգաճնաթ-
սի թէհէսի իթմէլի տիր :

Հէնուզ, թէմամիլլէ ճէհալէթտէն
գուրթուրամաթը օլան պիր մէմէքէթ-
տէ զաղէթալար սէրպէսթ օլմաղ լա-
ղըմ տըր, չիւնքի, Էհալիլ իւզէրինէ
զաղէթալարըն թէհասիլի եօգ տուր :
հիւքիւմէթ, մէսէլէյէ պաշլա-նաղար-
լա պաղաղը հալտէ, զաղէթալարըն
պաշլընա Տամքըլէսին գըլըքըն ասըլը
թուլթմաղտան վէ զաղէթալարըն խօշ-
նուսուղ իթմէքտէն իսէ, զաղէթա-
ճըլարըն վէգայիֆ վէ հուգուղարընը
թահտիտիտէր պիր նիղաթ վաղ իթմէ-
լի տիր : Նիղաթ, Էյի օլուն ֆէնա օլ-
սուն էլըմ տիր : Գանուն, քեաֆֆէյի
մէտէնի ճէմիլլէթլէրին ասայիլի տիմէք
տիր, իտարէյի քէյֆիլէ իսէ, ճէմիլլէ-
թի պէշէրիլէյի ինքերտան իպարէթ
տիր : Պիր ինսանըն պիրինճի վաղիֆէսի,
սէրպէսիլթ հուսուտունու թէճալուղ
իթմէմէք տիր :

Իտարէյի քէյֆիլէ իսէ, ինսանըն
նէ սուրէթիլ տալլանաճաղընա պիր
հուսուտ կէսթէթմէթիլիլինտէն, խօշ-
նուսուղուղա վէ Էհալիլին հիւքիւ-
մէթէ գաղղը իսէնա գաղղընաթընա
սէպէպիլլէթ վիրի : Իշթէ պու տուր
թէվարիլին պիլէ վիրտիլի տէրս :

Չաթը հաղղէթի բատիլաշի վէ Չա-
թը հաղղէթի Սատրաղամի վէ շահա-
տէկիւնը ճիլլանալաթան վէ վիւքէ-
լայի ֆիլիսմ վէ սիւֆէրալար վէ Պապը
ալիտէն վէ Պապը սէրասքէրիտէն պա-
ղը մէմուրին քիրամ հաղղը օլտուղա-
րը հալտէ, տիւնքի կիւն, Մասլաղտա
պէօլլը պիր ալթէլ թալիմի իճրա օ-
լունանա տուր :

Ճանիպի հաղղէթի վէքեալէթէ-
նահիտէն վուղու պուլան Էմիլէ մէպիլի
վարնաւա միւթէվէճնիլէն աղիմէթ
իթմիշ օլան Սուլթանիլէ նամ վաթ-
ըր հիւմաեւուն, օրատան ճէմիլ բաշա-
նըն նաշլէրինի ալարաղ Տէրասատէթէ
միւլաւալէթ իլլէմիշ, վէ տիւնքի կիւն
միւշարիլէյիլին նաշլէրի, վաթօրը մէք-
քիւրտէն ալընրաղ, Սիրքէճի իսիլէ-
լէսինէ, վէ օրատան տալի, իհթիլա-
մաթը լաղըմէ իլէ Էյիլէ նաղլ օլու-
նարաղ, ճէնաղէ նամաղը Էտա օլուն-
տուղտան սէրա, Օգըլար պաշլընտա
մէտիլուն բէտէրլէրի Ռէշիտ բաշա թիւր-
պէսիլնտէ գաղղը մախոսընա տէֆն
իտիլմիշ տիր :

Իսթանպուլտա Պէտէր (Ինոնգ
լուսնի) նամընտա Օսմանլընա պիր դա-
ղէթա տահա չըգաղա պաշլամը տըր :

Հիւքիւմէթի սէնիլէ իլէ Ռէմի
իտարէսի միւնտէնտէ միւնտգտ օլուպ,
պիր գաղ կիւնտէն պէրու ֆէսիլ օլու-

նամաղը շուեու պուլան մուղալէլէնա-
մէնին, մէճիլի խասը վիւքէլաւտէ իպ-
գասընա գաղար վիլլիլիլ օլտուղու
զաղէթալարտա օղունուշ տուր :

Կէշէնլէրտէ իրտիլի Մըսըր հաղ-
ղէթլէրինին մախտուլի Մէհմէտ թէվ-
ֆիլք բաշա հաղղէթլէրինէ, պիրինճի
րիւթպէտէն մուրասա պիր գըթա մէ-
ճիտիլէ նըշանը զիշանը իհսան պուլ-
րուլմուշ իտի :

Իշթէ պու աթիլիլէթի ալիլէնտէն տօ-
լաթ, պիղղաթ իյֆալի թէշէքքիւր
գըմընտա, միւշարիլէյիլ թէվֆիլք բա-
շա հաղղէթլէրի, Տէրասատէթէ կէլէ-
րէք, խաթիլալի հաղղէթի Շէհրիւ-
րիլէ եիւզ սիւրմէք Էմէլինտէ պու-
լունանա, վէ պուլուն իւզէրինէ, քէն-
տիլէրի իլէ պիրլիքտէ կէլմէք իւզրէ,
իւրտիլիլլէթի ճէլիլէյի Մըսրիլէնին,
Էմիրկէնին Էօնիւնտէ եաթմաղտա
պուլունան Մըսր նամ վաթօրա րա-
քիպէն, եաթէրանը հաղղէթի Շէհրի-
ւարիլէն Մուսթաֆա պէյ, Մըսըր
ճանիպիլէ կէստէրիլիլ տիր :

Մահրուտէ վէ Մըսր նամ Մըսըր
վարօրլարը, տէրունինտէ իւրտըլ հաղ-
ղէթլէրինին հարէմի պուլունանաղլ
հալտէ, իշ պու չարշէպիլ կիւնիւ,
իսկէնտէրիլէնէ կիլմէք իւզրէ, Է-
միրկէնտէն եօլա չըգմըշար տըր :

Սապըգ սաթրաղամ Մահմուտ
փաշա հաղղէթլէրի, իշ պու չարշէն-
պիլ կիւնիւ, Անսոսիտա նըշանըն
կէրտանլըղըն, իթալա հիւքիւմէ-
թիլին մաթլուպու իւզէրինէ, իթալ-
եա սէֆիլիլ Գօնիլ Պարպալանիլէ կէրի
վիրմիշ տիր : Բօմատաքի Սալթանաթը
սէնիլէ սէֆիլիլ Պթիլաւտէն պէյ, ի-
թալա գըրալընա ուսթալըգ գուլլա-
նարաղ, մէքքիլ ի կէրտանլըղը, Մահ-
մուտ բաշաւա վիրտիլթմէնէ մու-
լաթիպաղ օլմուշ իտի, իթալա հիւ-
քիւմէթի, պու իշտէ ուճ տէրէճէնէ
վարարաղ, Մահմուտ փաշա, պիր տա-
հա հիւքիւմէթ մէմուրիլէթիլնտէ իս-
թիլիտամ օլունանաճաղ տըր տէյիլ
զանն իլլէմէքտէ տիր :

Վիլէնաւաթի սալթանաթը սէնիլէ
սէֆիլիլ իսպիլ Շէրիֆ բաշա հաղղէթ-
լէրինին, խարիճիլէ նաղըրը նասպ օ-
լունանա, Էյի գապուլիլէթ պուլմուշ
տուր : Նասըլ քի մալիւմ տիր, խա-
լիլ Շէրիֆ բաշա հաղղէթլէրի, Մըսըր
վալիլի մէհմուտ Մէհմէտ Ալի բաշա-
նըն պաշլընա վիւքէլալարընտան վէ
միւշալիլլէրինտէն Շէրիֆ բաշանըն
մախտուլի օլուպ, Ֆրանսատա թահսիլի
իլիմ իթմիշ, վէ 1856 սէնէսինտէ, Պապը
ալիլին իւրտմէթլինէ կիլէրէք, Աթիլա-
տա սալթանաթը սէնիլէ սէֆիլիլ նասպ
օլունուպ, 1861 սէնէսինտէ, Սէն Ռէ-
թըրպուրկտա ալիլ մէմուրիլէթիլ իճ-
րա իթմիշ վէ 1868 սէնէսի սեպտեմբեր
այընտա խարիճիլէ միւսթէլաթը նասպ
օլունուպ, 1870 սէնէսի օգոստոս այըն-
տա իսէ, սէֆիլիլ մաղաթընտա վիլէն-
նաւա իրաւ զըլէնալ տըր :

ՍՈՆ ՀԱՎԱՏԻՍԼԷՐ

ԱՎՍՈՐԻԱ-ՄԱՃԱՐ

Բէշլա 24 սեպտ .
Վէրիլլէր պէյիլնտէ աղքէրի պիւտ-
ճէյէ տալիլ միւճաւալէ պաշլաւտը :
Միւս իհ պիր բուհա տալլանըլմաղ-
տա տըր : Մ. Գօնիլ Անարաւի, պու
պապտէ իղշարը խօշնուտիլէթ իլլէտիլ :

Վիլէնա 25 սեպտ .
Գօնիլ Անարաւի, պու կիւն Ալթաթ-
րիա վէրիլլէրինտէն միւրէքքէյ օլան
պիւնտէ գօմիլթէսիլի գապուլ իլլէտիլ-
տէ, հիւքիւմէթին խարիճիլ ումուլի

բօլիլիլաթը հաղգընտա թաֆսիլիլէ
իլաղահաթ վիրտիլ . մէքքիւր իյաղահաթ-
լար, ումուլի պիր խօշնուտիլէթլէ գա-
պուլ օլունուլար : Գօմիլթէ, հիւքիւ-
մէթին արգուսի իւզէրինէ, կիլլի մու-
ամէլաթա գուլլանըլան աղճէ պէնտի-
նի գապուլ իլլէտի :

ՖԵՐԻՍ 24 սեպտ .
Ալմանեա սէֆիլիլ Գօնիլ տ'Արնիմ
ալտէթ իլլէտի : Միւմալիլէյիլ իսթի-
ֆա վիրմիշ օլմասը հալաւտիսի, եալա-
նա չըգաղըլտը :

25 սեպտ .
Գօնիլ Օրլոֆ, իթալա վէ Սէն Ռէթ-
րըսպուրկա կիլմէք իւզրէ աղաւարիպ
եօլա չըգաղաղ տըր :

ԱՆՄԱՆԵԱ

Պէրլին 25 սեպտ .
Խարիճիլէ նէղաղէթի միւշալիլի Մ.
Բէնտէլին, Պապը ալիլ նէղալինտէ Ալ-
մանեա սէֆիլիլ, Մ. Բատօլիլին, խա-
րիճիլէ նէղաղէթի միւշալիլի, վէ պու
կիւնքի կիւն, Սէն Ռէթըրպուրկ սէ-
ֆարէթիսանէսինտէ միւշալիլ օլան Մ.
աթ Բըֆիլլէն տալիլ, Պուրէշտէ պաշ
գօնսօլոս նասպ իտիլմիշ օլտուղու բէս-
մէն պիլտիլիլտիլ :

Ալմանեա ասաքիլի, պու կիւն,
Մարն, վէ Հօթ Մարն Էեալէթլէրինի
թէրը իթմէնէ պաշլամը տըր :

Իմքէրաթօր կիլեօմ հաղղէթլէրի,
մահը հալին 27 սինտէ, Պատէն Պատէ-
նէ կիլմէք իւզրէ եօլա չըգաղ, հոկ-
տեմբեր 20 տէ պուրաւա ալտէթ իտէ-
ճէք տիր :

ԻՍՐԱՆԵԱ

Մատրիտ 24 սեպտ .
Թէվաթուրն սէօլլէնտիլի կիպի,
ֆիստօ ֆայիլիլ թէնգիլ օլունանա-
ճաղ տըր :

ԹԻՒՐԻԱՏԱՐԻՅԷ

1 իւլլըրուլ 24 սեպտեմբեր
Միտլինկ Նիւս Օրլէանս բամուղու,
Բէնա 9 3/4
Պու կիւնքի սաթը 10000 պալէա
Բամուղ Բիպայար աղըր

ՍԱՐՐԱՖԻՅԷ

Table with 2 columns: Item description and Price. Includes items like 'Էսհամր Բամուլի' and '1868 խթիլաղ'.

ԳԱԼԱԹԱ ԲԻԱԶԱՍԸ

Table with 2 columns: Item description and Price. Includes items like 'Էսհ. Ռ. 13 սեպտ' and 'Գրէտի'.

ԱԳՃԷԼԵՐԻՆ ԲԻԱԶԱՍԸ 15 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Table with 2 columns: Item description and Price. Includes items like 'Ինիլիլիլ իրասը' and 'Պապը'.

Ի Լ Ա Ն

Իսթանպուլ Պահճէ գաբու էմթաա կէօմրիւկիւ ճատտէսինտէ Ն. 26 մա- ղազատէ մուգիմ վէ Լվրոպանըն Իք- րամիյէի իսթիգրազ վէ սայիր սէհիմ- լէրի ախլուիմասը իլէ մէշղուլ պու- լունան զիյրտէ միւմզի Երկանեան Ղու- կաս աղանըն 82ինճի տէֆա քէշիտէ օ- լունաճազ Սաքսոնեա պիլէթլէրի իշիւն 50 հիսսէ իթիպարի իլէ թէշքիւ իլլէ- միշ օլտուղու գումբանեանըն պիլէթ- լէրինտէն 71.408 նիւմէթուլու պիլէթիւն պիլէթին 40.000 թալէո. գաղանմըշ օլ- տուղու պա թէլէկրաթ մալիւմի օլուպ- գումբանեալը մէշղուլը հէսսէտարա- նընէ մա մէմնունիյէ իլան իտէր :

1872 սեպտ. 14

Ղուկաս Յ. Երկանեան

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ոստանիկ էֆէնտի հաղգընտա Լվ- րոպա ղազէթալարընըն եազտըգլարը պէնալէրին թէրճէմէսի տիր :

Հայրենիք (Բաթուի) ուրաւը 23 օդոս. «Գաղղիոյ հոգնաւոր համալսարանե- րէն մէկուն, այն է Գ. Ոստանիկ Տ. Մար- գարեանց, որ առաջին կարգ դասուեցաւ և իւր ուսմանց վկայագրին (տիրութ) հետ ընկալաւ նաեւ ոսկի նշանը (մէտայլ) որ ընկալաւ հոգնաւոր համալսարանի թէրճէթիւն մինիսթրին կողմանէ գիտութիւնը աւար- տող խումբին առաջնոյն միայն կը շնորհուի : Եթէ կը շնորհաւորենք այս երկրագործ- ծական երիտասարդ ճարտարապետը (էն- ծէնիէթ օր ալուրթու) նմանօրինակ յաջողու- թեան մը համար, ոչ թէ վասն զի, իրեւ- օտարական, յաջողութիւնը գիւրդին շէր ի- րեն, այլ վասն զի համոզուած եմք թէ, պատուաւոր և ընդարձակ յարաբերու- թեամբ, ինչպէս նաեւ խորին և բեղմնա- լոր ուսմամբ մեզ հետ կապուած ըլլալով, օր մը, ի ծագաւ արեւելոյ, ուր անշուշտ քաղաքական շրջող ասպարէզ մը կ'սպասէ ի- րեն, մեր գաղափարները տարածող պիտի ըլլայ և պիտի նպաստէ ընդարձակելու մեր ազդեցութիւնը այն հետաւոր երկիրներու մէջ, սիրելի ընծայելով Գաղղիական ա- նունը :

Չանգալի (Լա Քլոշ) դ. 28 օգոս. Բաթուիին վերի հատուածը յառաջ բե- րելէն զինի կը յաւելու :

«Նախընթաց տողերը դէպք մը կը յի- չեցնեն մեզ որ ասիէց չորս տարի առաջ տեղի ունեցաւ Լ. Պոլսի, Սուլթանին փա- րիզ ուղեւորութենէն զինի : Օսմանեան կայսրը ազատական ինքնագրեցիկ միջան մը տեղի տալով մինիսթրի պաշտօնին հը- րաւերեց, առաջին անգամ, Քրիստոնեայ հպատակ մը, այն է ողբոց արժանի Ալա- թօն էֆէնտին, ազգաւ Հայ, ինչպէս է Պ. Ոստանիկ Տ. Մարգարեանցը և ասոր պէս նա ալ նախկին աշակերտ մեր Արինիսի երկրագործական համալսարանին :

Ինքնակալին այս ընտրութիւնը Օսմա- նեան պետութեան ներքեւ դառնող ամէն ազգի ժողովուրդներէն լիարուստ ծախա- հարութեանը ընդունուեցաւ, վասն զի գի- տին այն անձին մտաւորական և բարոյա- կան արժանաւորութիւնը : Գծրապաշար Ալաթօն էֆէնտին որ այն բարձր պատուոյ հրաւիրուած միջոցին արդէն հիւանդոտ էր, տեսչութեան ղեկը ձեռքը չառած վո- խեցաւ յատեալ : Գորա մտնը անդիւստ կրուստ մեղաւ Արեւելքի համար որ այս- պէս զրկուեցաւ անց ամէն ծառայութիւն- ներէն զորս կրնար մատուցանել նմա Տաճ- կաստանի մէջ տեսչական գերադոյն սո- տիճանի վերաբարձեալ առաջին Քրիստոնե- կայն :

Մեծաւ ուրախութեամբ կ'իմանանք որ նոյն ինքն Ալաթօն էֆէնտին առաջնորդեց Պ. Ոստանիկ Տ. Մարգարեանցը ի համալը- սարան Արինիսի, անոր հայթայթելու հա- մար երկրագործական և խնայողական այն գորաւոր դատարարականութիւնը որ ամէն աղ- զազ մէջ քաղաքական կենաց գեղեցիկ պատրաստութիւն մ'է, բայց որ մասնաւո-

րապէս աւելի յարմարագոյն կը թուի Ա- րեւելքին ուր այս ազգ գաղափարները տակաւին հանրապետ չեն, ուստի և անդ- աւելի օգուտ կը գործեն քան այլուր :

Պ. Ալաթօնին Գաղղիա ուսում առած ժամանակը, Արինիսի համալսարանին ու- սումնական ատոմանըն այսքան բարձրացած չէր, և երբեք չէր հասնում տիրուող դեռ այն ատեն չէր կրնար տալ իւր քալ- ուսումն աշակերտաց : Յուսարի է ուրեմն որ Պ. Ոստանիկ, իւր պաշտպանէն աւելի երջանիկ գտնուելով, մեզմէ ընդունած սոյն ընդարձակ գիտութիւնները պիտի կրնայ յօգուտ վարել Գաղղիական քաղա- քականութեան և ազդեցութեան Արեւել- քի մէջ : »

Ճամանակ (Թան) 1 սեպտ. Բաթուիին տուած տեղեկութիւնը յա- ռաջ բերելով կըսէ :

«Արինիսի երկրագործական համալսա- րանը մեզ երկրագործական գիտականաց նոր խումբ մը կընծայէ : Ազգաւ Հայ Պ. Ո. Տ. Մարգարեանց որ փարիզի բարձրագոյն և հանճարեղ մասին մէջ խիստ ճանչցուած է, առաջին կարգ դասուեցաւ և ձեռք բե- րաւ իւր տիրութիւն հետ ոսկեղէն նշանը որ երկրագործութեան և վաճառականութեան մինիսթրին գիտութեանց ընթացքը աւար- տող առաջին խումբին ամենէն քաջին մի- այն կը շնորհուի :

Լրագիր Գարիզի (Ժուրնալ տը Գարի) Բ. 2 սեպտ.

Ճամանակ (Թան) լրագրին հատուածը յառաջ բերելէն յետոյ կը յաւելու, «Պ. Ոստանիկ Տ. Մարգարեանց Արինի- օնի համալսարանին աշակերտութեան մը- տաւ Ալաթօն էֆէնտին աշխատանքութեամբ որ ինքն ալ ասոր պէս նախկին աշակերտ էր Արինիսի, և եթէ չենք սխալիր, ա- ռաջին Քրիստոնեայն որ մինիսթր եղած էր Տաճկաստան, Պ. Ոստանիկ Տ. Մարգարեանց բարի օրինակ մը կուտայ իւր երիտասարդ հայրենակցացը որք առ մեզ կուգան ուսա- նելու և որք շատ անգամ, փոխանակ հաս- տատուն և խորին ուսմանց, փայլուն մո- լութիւններ կը տանին իրենց երկիրը : Պ. Ոստանիկ Տ. Մարգարեանց իւր հայրենիքը հայրենակցացը որք առ մեզ կուգան ուսա- նելու և որք շատ անգամ, փոխանակ հաս- տատուն և խորին ուսմանց, փայլուն մո- լութիւններ կը տանին իրենց երկիրը : Պ. Ոստանիկ Տ. Մարգարեանց իւր հայրենիքը վերադարձին, ուր հարկաւ քաղաքական շքեղ ասպաղայ մը կ'սպասէ իրեն, վտա- հ ենք որ չպիտի մոռնայ այն երկիրը ուր իր առաջին յաղթանակը տարաւ : »

Հասարակաց Բ. րիք (Պիէն Բիւպ- լիք) Ե. 12 սեպտեմբեր

Հետեւեալ տիտղոսները տալէն վերջը Պ. Ոստանիկին մասին Թանին և Ժուրնալ տը Գարիին տուած տեղեկութիւնները կըրկ- նելով կը յաւելու այսպէս :

«Ալաթօն էֆէնտին, Միտհաթ բաշա «և Հոյ աղգ»

«Այս լրագրաց խօսքերը մեզ կը յիշեցը- նեն Միտհաթ բաշային այս մօտ օրերս ը- րած քննի մը խօսքերը Հայոց պատերա- քին, որ իր եպարքոսական բարձր աստի- ճանը շնորհաւորելու եկած էր : Ե. Պոլսոյ Լա Թիւրքի լրագրին օգոստ. 10ի թերթին կը սրտատուորիւն այս տեղեկութիւնը :

Ի պատասխանի լրանախօսութեան Պա- րիսքին, Միտհաթ փաշայն իւր մեծ հա- մակրութիւնը և համարումը յայտնեց Հայ ազգին համար, որ Տէրութեան Ալաթօն էֆէնտին ընծայած էր :

Հարկաւ ասիէց մեծ գովեստ մը կարելի չէր տալ այն երիտասարդ մինիսթրին որ մեռաւ գրեթէ իշխանութեան սեմին վրայ, և քաջ գիտէր թէ այս գովեստը արդա- րացի է : Բայց թէ որ Ալաթօն էֆէնտին ներկայ եպարքոսին մօտացը մէջ այնպիսի ցաւալի և կենդանի յիշատակութիւն մը ձգած է, այն յիշատակութիւնը աւելի Ալաթօն էֆէնտինին մոտաւորական և բա- րոյական ձրեց ընծայելի են, ձիրք որ դը- խաւորապէս մեր Համալսարաններու շնոր- հիւ գարդացան ի նմա : Միթէ ասիէց բը- նականապէս չի'հետեւի թէ մեր գիտու- թիւնը և գպրութիւնը դեռ ևս ամենէն յար- մարագոյն են քաղաքական մարդ մը հայոց- նելու համար, նոյն իսկ Տաճկաստանի մէջ : Արեւելքի մէջ քաղաքական ասպարէզ մ'է, և զրեթէ բոլոր մեծամեծ սրտոտները, առանձնաշնորհութեան արդիւնք են :

Թող ուրեմն Միտհաթ փաշայն, որ մեծ

հանճարոյ մը և ուստիկ յարառու- թեան մը բարձր հանգամանքներն ունենալ կը թուի վերջ տայ արխաբար այս վաղեմի աւանդութեանց, թող կատարութեան պաշտօնի կրչէ, ոչ թէ ամենէն խարդախ- ները (էնթիւկան), այլ ամենէն հանճարեղ և ամենէն ուսեալները (1) և մենք կը նու- խաղուշակենք մեծ եպարքոսին համար մեծ էջ մը Օսմանեան յիշատակարանաց մէջ և այնպիսի փառք մը որ ամէն երկրի մէջ, մի միայն օգտակար բարեկարգութեանց հեղի- նակացը վերապահեալ է :

Լրագիր գործնական երկրագործութեան Ժուրնալ տ Սիւրիքիւթիւր Բաթիլիք :

Այս ալ վերի քաջածանօթ դէպքը ար- ժանաւոր դրուատեք յիշելէն զինի կը յա- ւելու, ի մէջ բերելով նաեւ մեր աղնուա- սիրտ Հայկազին, ի նշան իւր երախտագի- տութեան, Ալաթի և Սուլէնի 70 խղճալի որք մանկանց ըրած առատաճեանութիւնը, զոր նշնպէս Գաղղիոյ բոլոր լրագիրները հրատարակեցին մեծաւ գովեստով և շնոր- հակալութեամբ, թէ պէտ և ունանք ևս սը- խալելով այլ և այլ կերպիւ յառաջ բերած էին, զոր ինքն ապա ուղղեր էր հրապա- րակաւ, որ ինչպէս կ'ըսէր լրագիր մը, կրնապատկեց իր արժանիքը :

«Անունը չպիտի յիշեմք այն աղնուամիտ անձին որ լաւ ևս պատրաստուելու համար քաղաքական ասպարիզի, ուր իրաւացի յա- ջողութիւնը կ'սպասեն իրեն հարկաւ, ուղեց երկրագործական գիտութեանց գաղտնեա- ցը թախանցել մեր երկրագործական հա- մալսարանաց մէկուն մէջ : Արդի քաղաքա- կանութեան այս կերպիւ հասկցուելու նոր եւ ընդարձակ հորիզոններ կը բանայ Տէրու- թեանց բարձրաստիճան անձանց համար որք ստուգիւ օգտակարագոյն իրաց զգա- ցումը կը կրեն և որք մոտաւոր կարողու- թեանց կը յաւելուն նաեւ սրտի աղնուա- թիւնը :

Հիւսիսը ուրեմն մեր Ալաթեանց երի- տասարդ բարերարին : Դմանօրինակ սէր առ թ յաւատացեալն Գաղղիա, արդարեւ ար- ժանապէս սկզբնաւորութիւն մ'է : »

Իսկ Անգղիոյ Լոնտոն հրատարակուած մեծ լրագիրներէն մէկը այն կերպով կը պատմէ իւր սեպտեմբեր 14 թուոյն մէջ «Փարիզի գլխաւոր լրագիրները գովեստիւ կը խօսին երիտասարդ Հայոց մը վրայ, այն է Պ. Ոստանիկ Տ. Մարգարեանց, որ Արին- օնի հոգնաւոր համալսարանին 200 աշա- կերտաց հետ մրցելով յաջողեցաւ իւր բո- լոր գաղղիացի անոյնանները յաղթահարե- լու և ի մրցանակ յառաջադատութեան ընդունեց ոսկի նշան և Գաղղիոյ երկրա- գործական ճարտարապետի տիտղոսն : Ա- ռաջին անգամն է որ այս տիտղոսը կը տըր- ուի : Պ. Տ. Մարգարեանց Հայ գերդաստա- նի մը գաւալի է, ի Վան, խիստ ծանօթ փարիզի պատուաւոր մասին մէջ և հետեւող Ալաթօն էֆէնտինի այն ուսմանց մէջ ուր այսպիսի յաջողութիւններն ունեցաւ : Եւ տարակոյս չկայ որ այս գիտնական Հայ ե- րիտասարդը Տաճկաստանի համար սպաղայ մեծ պաշտօնատէր մը կը խոստանայ, որ հաւանականաբար յետ ոչ բազում ժամա- նակաց, նոր գարապուլս մը պիտի կաղմէ Տաճկաստանի յիշատակարանաց մէջ : Պ. Տ. Մարգարեանց Տաճկաստան պիտի գառնայ, յետ ի խոր թախանցելոյ Եւրոպայի վար- չական և տնտեսագիտական բարեկարգու- թեանց խնդիրը, որոց հետ մինչև ցարդ շատ քիչ ընտանութիւն ունեցած են տա- ճիկ օրէնագէտք . . . : Մեծ բարեկարգու- թիւն մը պիտի տեղի ունենայ Սուլթանին երկիրներուն մէջ եթէ այս երիտասարդ Հա- յուն տուած գեղեցիկ օրինակը Եւրոպայի գլխաւոր մայրաքաղաքները գտնուող (ս- մանցի ուսանողներէն հետեւողներն ունենայն :

Ա Ձ Դ

Հատ մը պատուաւոր անձանց յայտ- նած փափաքէն քաջալերեալ՝ ԱԳԱՊ- ԵԱՆ քաղմօգուտ վարժարանի ի նը- պատտ երեկոյթ մը տալու նպատակաւ խումբ մը իւսկիւտաբոյիք՝ մասնաժո- ղով մը կազմելով՝ Աղիգիէ թատրոնին մէջ ամուրոյ 18 ին երկուշաբթի իրիկու- նը ԹԱՓԱՌԱՎԱՆ ՀՐԵԱՅ Ի ներկայա-

(1) Վասն զի անոնք միայն կարող են ըլ լալ նաեւ ամենէն օգտակարները :

ցումը տալ սրոյած են և կը հրաւիրեն յառաջդիմութեան բարեկամ մեծա- պատիւ հասարակութիւնը այս մեծա- շուք երեկոյթին՝ զոր իր նպատակին վսեմութեանը բարձրացնելու համար նոյն թատրոնին չը վերաբերող համա- ւաւոր դերասաններ ալ խմբին միացու- ցած և բազմածախ պատրաստութիւն- ներ բրած են :

Այս հանդէսը պատուելու յօժա- րութիւն ունեցողները յարմար տեղ գտնելու համար կրնան տյժմէն դիմել առ Միլոտիչ աղա Բաբելեան Գուլումճը չարչը Գարամանլը փողոց :

Եւ Տիգրան աղա Գալէմճեան իւս- կիւտար, Աճը պատէմ :

ԽԱՐԻՃԻՑԻ

Պերանսք զազէթալարընտան պիրի- սի, «գօճալարընա խրեանէթիլք իտէն գատընլարըն սօնու հէտէ գարար գը- լար » իւնվանը իլէ շու աթիտէթի վա- գաեք նագլ իլլէմիշ տիր :

Մ. տը Պ. . . կարտ Մօպիլ ասաքի- րի գայմագամը մագամընտա Լօար գալղաքընտա հաղքը պուլունուպ, եա- րալանքը վէ սօնրտտան վուգու պու- լան պիր գալղաթա Էսիր թուլութուր իսէ տէ, հէր նաւրսա գալլապ վէ քէն- տիսինի պինլէրճէ թէշլիքլէրէ ոսալա- րագ, քէնտի պէօիլիլէնէ գալվուշմա- եա մուվաֆիպագ օլուր :

Պիր չօգ ալլարտան սօնրա, քէսպի իֆագաթ իտէրէք, խանէսինէ տէօնէր, վէ երիմի իւշ եաշընտա օլան գարքա- նըն, իքի եաշընտա պիր չօճուղունու եիւզ իւսթիւ պըրագարագ, տօսթլա- րընտան պիրիսի իլէ գալմըշ օլտուղու- նու կէօրիւր վէ օլ վազըթտան պու- կիւնէտէք, գարքաքըն էօթէ պէրի ա- րար իսէ տէ, պուլաժագ, վէ պուլա- ճաղընա տա իւմիտ իթմէնէրէք, Բա- րիստէ պիր էվ թուլթար :

Տիւն սապահ, Մ. տը Պ. . . Գօնգօրտ ք'օրըլիսինտէն կէշտիլի էսնտաէ, իւսթիւ պաշը ֆագքըրճա կիլինմիշ պիր գատընըն էօնտէն կիթտիլինի կէօրիւպ, մէրգուլմէյի անիտէ թանքը, մէրգուլմէ գարքաք իտի, Եիւզիւնիւն գալիֆիլի, իւզէրինէ օլ տէրէճէ թէէսսիր իթտի քի մէրհամէթ, հիտաէթէ զալէպէ իլլէտի, պէտպալթ գարքընըն եանընա եանաշ- տը, գարք, մէրգուլմու կէօրիւնէէ, ալ, տէյի պաղքըրպ չալըն գըրքընա տողրու գալտըր. վէ օրաեա վապըլ օլ- տուղունտա, պիրտէն պիրէ տուրտու վէ սօն տէֆա օլարագ արգասընա պագաթ վէ պատէհու քէնտիսինի Սէն բրմաղընա աթտը :

Մ. տը Պ. . . գարքաքըն գուլթար- մագ իլին եարտըմա գօլտու իսէ տէ, պիր չարէ պուլաժագապ, պիր իքի սա- աթ սօնրա, գարքաքըն լաշէսի, բրմա- ղըն գըրքըն իւզէրինտէ պուլունտու :

ՇԱՐԳ ՄԷՍԷԼԻՍԻ ՎԷ ԻՄԲԷԼԱԹՕՐԼԱ- ԲԸՆ ՄԻՆՎԱԶԱԹԸ

Կազէթ տը Գօլօնեք զազէթաք, իւշ իմբէրաթօրլարըն միւլաթաթընտան մագաէտ, սուլհ ու սալահըն պագա- սընք թէէմին գըրմագտան իպարէթ տիր տէյի իսպաթա չալլաղըրք սըրա- տա տէր քի իսթապատա սուլհ ու սա- լահ պագք սագլամագ իլին, ումու- մէն թէրքի ոիլահ իտիլմէսինին Էլլէ- միլլէթի ազ վագթթտան հիսս օլունա- ճագ տըր :

Սուլհ ու սալահըն պագք սագլամա- եա նիէթլէրի պուլունտու, տէր մէզ- քիւր զազէթա, իւշ իմբէրաթօրլար մի- անէսինտէ հիւքմ իտէն հիւսնի իմթի-

ղաճտան նէշէթ իթմէքտէ տիր : Ավըս-
թըրիա , կէշմիշի ունուտուպ , քէնտի
գուվլէթինի , պիլլէշմիշ պիր Ալման-
եա իւզէրինէ միւնսսէս գըլմանա լիւ-
ղումու վար օլտուղուհու կէօրմէքտէ
տիր : Բուսիա իմէքթաթօրու տախի ,
քէնտի թարաֆքնտան , միւլազաթտա
պիր իւլիւնճիւ օլմազ իսթէմիշ տիր :

Մէքթըր կազէթ տը Գօլօնեք զա-
զէթտաք , շարգ մէսէլէսինի էլէ ալա-
րազ շէօյլէ իլալէ իլլէմիշ տիր :

Սալթանաթը սէնիյէ , Պէլլին միւլա-
գաթընտան զիւստէսիլլէ գօրգալը
տըր տէյի օլունան զանն եանլը տըր
Եիւզէրինէ սէնէլէրտէն պէրու , մէմա-
լիքի մահրուսէ , տիւշէնէ տիր տէյի
քէշֆ օլունմուշ օլտուղու հալտէ , հա-
լէա պու կիւնֆի կիւն պագը տըր : Մէ-
մալիքի մահրուսէնին ասլա գօրգալազ
եէրի եօգ տըր : Իքինճի Ֆրանսօս փօ-
ղէֆէհալըլէթլէրինին , Ավսթրիա թախ-
թընա գուուտիւտէն պէրու , Ավըսթը-
րիա հիւքլմէթլի , քէնտի նիւնէթ ու
էֆէրարարընք էլ վիլլէնէք գաւառ
պիլտիրտի վէ Ավսթրիանին վիւքէլա-
լարը իլինտէ եօգ տըր պիր վիւքէլա-
քի , մէմալիքի մահրուսէնին թէմալի-
յէթլինտէ , քէնտի մէմալիքինին նէ
տէրէնէ մէնֆաթթը պուլունտուղուհու
անլամապըն :

Իկէր տիկէր թարաֆտան , Բուսիա
իմէքթաթօրու հազըլէթլէրի , Ավսթրիա
իմէքթաթօրու իլէ վագը օլուն միւլա-
գաթա տախիլ օլմազ իսթէմիշ իսէ ,
պու խուսուտ Բուսիա հիւքլմէթլինին ,
շիւմիքի հալ թիւրքիտեա գարը խու-
սուլմէթ գալըլմազ նիւնէթլինտէ պու-
լունմաթըլընա պիր իսպաթ տըր : Պա-
ղը պէօլիք Իլլօպա մէսէլէլէրի հալ
օլունուր տէյի գօրգալազ պիր շէյ
եօգ տըր , շու սէպէպլէ քի , մէքթըր
մէսէլէլէրի հալ խոլմէյիպ , էօյլէնէ
գալաճագլար տըր : Իւլ իմէքթաթօրու-
ըն , հալ խոլմէնէ հիւ պիր մուարա-
զալարը եօգ տըր , տիկէր հիւքլմէթ-
լէրին մուարազալարընտա գարըլմազ-
լար :

« Իւ չըգարմամալ » , իլթէ վիւ-
քէլար իլէ միւշալիլլէրի պէօյլէ սէօյ-
լէմէքտէ տիրէր :

Բուսիա , Ալմանեա վէ Ավսթրիա հիւ-
քլմէթլէրի պէյնիտէ հիւքլմ իտէն
հիւսի իթթիֆադ , հիւ պիր քիմնէյէ ,
հալթա , Ֆրանսանա պիլլէ թէհտիտ
տէյիլ տիր : Սուլ ու սալաճը պագը
սագլամահանիլթ իթմիշ օլուն Ֆրան-
սո հիւքլմէթլի պիլլէ , Պէլլին միւլա-
գաթընք խալըլը պիր վագա աստ իլ-
լէմէլի տիր :

ՊԱՏՄԱՌԻԹԻԿՆ ԱՆԳՂԻՈՅ
ԳԼՈՒԽ 14
ՍՏԵՓԱՆ , 1153 — ՀԵՆՐԻ Բ. 1154 —
ԹՈՎԱՄԱՍ Ա. ՊԵՐԷՐ
(1135—1174)

Հէնրի Ա. Ստեփան անուն եղբորոր-
քի մը ունէր , որ իւր մահուանէն ետ-
քը ՂԱԷԹԻԼԻԱՆ Անգղիոյ թագուհի Բ-
նէլ խոստացող Անգղիացի մեծա-
մեծներէն մին էր :

Բայց փոխանակ իր խոստումը կա-
տարելու շատ մը պարօններ համոզեց
որ զինքը թագաւոր ընեն , որով Անգ-
ղիոյ փայ սոսկալի թշուառութիւն մը
եկաւ , մեծամեծներէն ոմանք Ստեփա-
նի կողմը բռնեցին , ոմանք ալ Մէթիլ-
տէի կողմը , որով աղքատ երկուքի բաժ-
նուելով երկու կողմերն իրարու հետ
կը կռուէին : Համարին մարդոց մէջ
անդի ունեցած այսպիսի պատերազմ
մը ժողովան պատերազմ կը կոչուի որն որ

բոլոր պատերազմներուն ամենէն գէշն
ու ամենէն սոսկալին է :

Երկու կողմէն ալ օտար ազգերէ ի-
րենց օգնական զինուորներ կը վարձե-
ին , և Պարօններէն ոմանք իրենց դը-
եակները զինեալ մարդոցով կը լեցը-
նէին , որոնք ասդին անդին ժողովուր-
դը կողոպտելու կերթային : Եթէ ա-
սոնք գիտնային թէ որ և է մէկը իր
ստակին կամ ստացուածքին մէկ մա-
սը պահած է , կը բռնէին զանի ու այն
դղեակներէն մէկը տանելով անգըթա-
բար կը վարուէին իւր հետ , մինչև որ
բոլոր ունեցածք իրենց յանձնէր . ա-
սոնցմէ շատերը տալու բան մը չունե-
նալունհամար հոն կը մեռնէին :

Գիւղացիք անտառները փախելով
պատսպարուեցան , որով դաշտերնին
անմշակ մնալով ուտելիքնին ալ այնչափ
քիչցաւ որ պատերազմէն զատ շատ
մարդ ալ սովէն մեռան :

Այս թշուառ պատերազմը տասն և
հինգ տարի չափ տեւելէ յետոյ , վեր-
ջապէս իրենց մէջ համաձայնեցան , ո-
րոշելով որ Ստեփան ցամա թագաւորէ ,
սա պայմանաւ որ իրմէ ետքը Մէթիլ-
տէի որդին Հէնրի Բլանթմէնէն ա-
նոր գահը ժառանգէ . ասով Անգղիա
դարձեալ խաղաղեցաւ : Հետեալ տա-
րին այն է 1154 հոկտեմբեր Ստեփան մե-
ռաւ :

Հէնրի Բլանթմէնէն Անգղիոյ թա-
գաւոր եղած ժամանակը քսանը մէկ
տարեկան էր և շատ զօրաւոր : Նոր-
մանտիա և Անփու քաղաքները իր ծը-
նողքէն իրեն ժառանգեց . մնաց և իւր Է-
լինըր ամուսինն ալ , Գաղղիոյ հարաւա-
յին արեւմտեան կողմը գտնուած բո-
լոր հարուստ և գեղեցիկ գաւառները
իր ամուսնութեան պատճառաւ Հէնրիի
տուած էր :

Անգղիացիք զայն ուրախութեամբ
ընդունեցան , Հէնրի արդէն իր աշխա-
տասէր և ճարտար մէկն ըլլալը ցու-
ցեցած էր , երկրին ամեն կողմերը ան-
ձամբ պտտել կը սիրէր , որպէս զի տես-
նէ թէ պաշտօնեայնորէ և դատաւոր-
ները իրենց պաշտօնական պարտքը
ինչպէս կը կատարեն : Անգղիացիք
յուսացին որ ալ այնուհետեւ աղէկ պի-
տի կառավարուին . և յոյսերնին ալ ի
դերեւ չեղաւ . վասն զի Անգղիա բար-
գաւաճեցաւ և շատ տարի խաղաղ մը-
նաց :

Սակայն և այնպէս , Հէնրի թէպէտ
իր հպատակները խաղաղ պահելու
ջանք կընէր , բայց ինքն անոնց չափ
խաղաղ չէր : Հէնրիի գլխաւոր ցաւը
Գէնթըրպէրի արքայիսկոպոս թովմաւ
Ա. Պէթթի հետ ունեցած վէճը եղաւ :
Պէթթի շատ հռչակաւոր մարդ մ'էր ,
որ Լօնտարացի պարզ արհեստաւորի մը
որդի էր , բայց իր տաղանդը և ուս-
մունքը զինքը թագաւորութեան ա-
մենաբարձր պաշտօններուն լարձրա-
յուցին , այնպէս որ Հասինկի պատե-
րազմէն ի վեր բնաւ Անգղիացի մը այս
օրինակ վառուայ հասած չէր :

Պէթթի պատերազմի մէջ քաջ ու
ճարտար առաջնորդ , դեսպան , թա-
գաւորին անդրանիկ որդւոյն ուսուցիչ
և տէրութեան երեւելի պաշտօնեայ մը
եղած էր :

Իր ամեն պաշտօններուն մէջ թա-
գաւորին հաւատարմաբար կը ծառա-
յէր , և անոր ամենատիրելի բարեկամն
ու ընկերն էր : Բայց Պէթթի բոլոր այս
շնորհն ու բարեկամութիւնը վերջացաւ ,
երբ Գէնթըրպէրի արքայիսկոպոս ան-
ուանեցաւ :

Հէնրի անոր համար զՊէթթի այդ-
բարձր պաշտօնին բարձրացուցած էր ,

վասն զի կը յուսար թէ իր եկեղեցա-
կանութեան վերաբերեալ օրէնքները
փոփոխելու ձեռնարկին մէջ Պէթթի ի-
րեն պիտի օգնէր , որովհետեւ այն ա-
տենները եկեղեցականք ժողովրդեան
մնացեալ մասին պէս միւնոյն օրինաց
հպատակ չէին : Եթէ քահանայ մը ո-
ճիւր մը գործէր , ուրիշ մարդոց պէս չէ
թէ թագաւորին դատաւորներէն , այլ
եպիսկոպոսաց ատեաններէն կը դառ-
ուէր և այն ատեաններն ալ զանի մահ-
ուան դատաւարտելու իշխանութիւնը
չունէին , թէ և ամենամեծ չարիք մը
իսկ գործած ըլլար :

Հէնրի Բ. թագաւորը ուղեց որ ե-
կեղեցականք ալ ճիշտ ժողովրդեան մը-
նացեալ մասին պէս միւնոյն օրինաց և
միւնոյն դատաւորաց հպատակ ըլլան .
և կը յուսար որ Պէթթի իրեն պիտի
օգնէ այս գործը գլուխ հանելու հա-
մար . բայց նա իմացուց թագաւորին
թէ այս մասին բնաւ չի կրնար իրեն
օգնել , և որոյ համար ամենեւին արք-
այիսկոպոս չընտրուելն իսկ նախամե-
ծար կը համարէ :

Բայց Հէնրի իր կամքը առաջ տա-
նիլ կուզէր , և ասա այս էր վէճին
պատճառը , որ տարիներ տեւեց , և թէ
թագաւորն ու թէ արքայիսկոպոսը
խիստ ընաւորութեան տէր մարդիկ ըլ-
լանուն բնաւ իրաւամբ չէին գործեր ,
վերջապէս թագաւորը օր մը սրտմը-
տութեամբ բնաւ չիկալ զիս կատարե-
ալ սիրող մը որ այդ լիրք քահանա-
յին ձեռքէն զիս ազատէ : Այս խոս-
քը լսող չորս ասպետներ անմիջապէս
Գէնթըրպէրի գալին թագաւորին հը-
րամանք գործադրելու , և բուն իր ե-
պիսկոպոսանիստ եկեղեցիին մէջ զին-
քը վարենաբար մեռցուցին 1170 թ. հոկտեմ-
բերին : Պէթթի քաջութեամբ մահ
ընդունեցաւ , և իր մահուանէն վերջը
ամեն մարդ այս ոճրագործութեան
վրայ սասանելով կըսպասէր որ զանի
սպաննողներն ծանրապէս պիտի պատ-
ժուին , մինչև անգամ թագաւորն ալ ,
եթէ արքայիսկոպոսին մահուան կա-
մակից գտնուած էր . բայց Հէնրի յայ-
տարարեց թէ երբէք զայն մեռցնել
տալու դիտաւորութիւն չունէր , թէ
պէտեւ իր սաստիկ բարկութեան ատեն
անոր մահը ուղեւ ալ պէտքօք մ'ըրած
էր . և անոր մահուան վրայ զգացած
ցաւը ցուցունելու համար այն ժամա-
նակին սովորութեան համեմատ ապաշ-
խարանք քաշեց , այսինքն բոկոտն Պէ-
թթի շիրիմը գնաց , և կրօնաւորներուն
նման խաղաղանի սաստիկ հարուածներ
ընդունեցաւ :

Աշակերտ
Փանոսեան վարժարանի
Հ. Թ. Նաղաշեան
ԳԼՈՒԽ 15
ՀԵՆՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴԻ ԵՒ ԻՐ ՈՐԻՈՅ ՄԷՋ
ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՄ ՊԱՏԵՐԱԶՄԵՐԸ—
ԻՐԱՆԵՑՈՒՄ ՆՈՒԱՃՈՒՄԸ
(1168—1189)

Հէնրի թագաւորն իւր կենաց վեր-
ջին տարիները ամենայնալի շիթու-
թեան մէջ ինկաւ , Ասի չորս որդի
ունէր , Հէնրի , Ռիչարտ , Կէֆրէյ և
Յովհաննէս , որոնց անդրանիկը և կըրտ-
սերագործը խիստ սիրելի էին իրեն ,
իսկ Ռիչարտ և Կէֆրէյ աւելի իրենց
մօրը դորովանացը արժանացած էին :

Հէնրի և իւր կինը չի կրցան իրենց
որդւոց բարի օրինակ մը տալ , և որով
այս չորս իշխաններն ալ իրենց ընդու-
նած գէշ դատարարակութեան պատ-
ճառաւ հպարտ , կրքոտ , և պարտա-
ղանց մեծցան :

Երբ հայրերնին զիրենք բարկացը-
նէր , իրենք ալ իրենց մօրը Գաղղիա-
կան գաւառները երթալով զօրքեր կը
ժողվէին և հօրերնուն դէմ պատե-
րազմ կը հրատարակէին :

Այս ապստամբութեանց մէկուն ա-
տեն , Հէնրի իշխանը , մահացու հիւան-
դութեամբ մը բռնուեցաւ , և ասա
այն ատեն , իւր խիղճը խտիւր ամբաս-
տանեց զինքը իւր անհնազանդ ընթաց-
քին համար , և վերջապէս թշուա-
ռութեամբ և տազնապով մեռաւ :

Սակայն միւս իշխանները , իրենց
եղբորը այս ցաւալի վախճանը տեսնե-
լով չի զգաստացան : Քիչ մը ետքը
Կէֆրէյ ալ գիպուածով մը մեռաւ (իւր
ձիէն ինչալով՝ ամբոյսէն ոտնակոխ ե-
ղաւ) այսու ամենայնիւ Ռիչարտ դարձ-
եալ իր հօրը հետ կը պատերազմէր :

Արդարեւ թագաւորը Ռիչարտ որդ-
ւոյն հետ խիստ գէշ կերպով կը վար-
ուէր , բայց նոյն միջոցին , իւր սիրելի
որդին Յովհաննէսն ալ Ռիչարտին հետ
միացաւ , թէպէտեւ թագաւորն բնաւ
իր քովէն հեռացուցած չէր զՅովհան-
նէս , և իւր եղբայրներէն աւելի ներու-
ղամտութեամբ կը վարուէր անոր հետ :

Այս վերջին ցաւը , թագաւորին
սիրտը բոլորովին փրաւորեց :

Երբ նա իմացաւ թէ , Յովհաննէս
որդին ալ ապստամբներուն միացեր է ,
իւր մոլեգնութիւնը և յուսահատու-
թիւնը չկրցաւ զսպել և իւր անհարա-
զատ որդիքը՝ դաւաճապէս անիծեց , և
կարճ միջոցէ մ'ետքը ցաւօք և տա-
ռապանօք իր կեանքը վճարեց 1189
յուլիս 6ին :

Հէնրի երկրորդ՝ իրաւնտիոյ մէկ մա-
սը ձեռք ձգող թագաւորներուն առա-
ջինն եղաւ :

Իրաւնտա այս միջոցին խել մը փոքր
թագաւորութիւններու բաժնուած էր ,
և ասոնց իշխանները շարունակ իրա-
րու հետ կը պատերազմէին :

Ասոնցմէ մին էր Տէրմօթ , Լէյնքս-
թըրի թագաւորը , որ իւր երկրէն ար-
տաքսուեցաւ , և 1168ին Անգղիա եկաւ
օգնութիւն խնդրելու :

Բէմպօքի կոմս Լսթօնկպօ և ու-
րիշ քանի մը ազնուականներ իրաւնտա
գալին Տէրմօթ թագաւորին համար
պատերազմելու , և իրենց համար ալ
երկիրներ ձեռք ձգելու , և հոն այս-
չափ աղէկ յաջողութիւն գտան , որ
երբ Հէնրի թագաւորը 1171ին իրաւ-
տա գնաց , բոլոր իրաւնտայի երեւելի-
ները եկան անոր հպատակեցան :

Այն ատենէն ի վեր Անգղիոյ թա-
գաւորները իրաւնտիոյ Լորտեր կոչ-
ւեցան . բայց շատ ժամանակ անցաւ
մինչև որ նոյն երկրին վրայ իրաւան
մեծ իշխանութիւն մ'ունեցան :

Հոն հաստատուելու գնացող Անգ-
ղիացի ազնուականք , իրենց ձեռք ձե-
ռած երկրներուն մէջ փոքրիկ թագա-
ւորութիւններ հաստատեցին , և միայն
հարկը ստիպած ատեն Անգղիոյ թա-
գաւորին կը հնազանդէին :

Այս ազնուականները մէկզմէկու և
բնիկ իրաւնտացոց հետ կը պատերազ-
մէին , զորս կղզւոյն վայրերն և շատ
հեռաւոր տեղերը վանեցին , որուն հա-
մար իրաւնտա հարկւրաւոր տարիներ
խաղաղութեան երես չի տեսաւ :

Աշակ . փան . վարժ .
Ս. Սարգիսեան